

**vLaamse
OUDERENRAAD**

Advies 2020/3

Naar een sterker kader voor lokale
ouderenbeleidsparticipatie

30 september 2020

Vlaamse Ouderenraad vzw — Broekstraat 49-53 — 1000 Brussel — www.vlaamse-ouderenraad.be

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Het waarborgen van lokale ouderenbeleidsparticipatie	3
2.1. Evaluatie decretale kaders	3
2.2. Inspraak vanuit doelgroeperspectief	5
3. Advies	6

1. Inleiding

Inspraak en participatie zijn niet alleen belangrijke hefboomen tot een kwaliteitsvol, onderbouwd en gedragen beleid. Voor tal van mensen betekent betrokken zijn bij beleid ook een belangrijke vorm van engagement, actief burgerschap en zorg voor wie kwetsbaar is. Ook heel wat ouderen hechten er belang aan om via deze weg gehoord te blijven worden, betrokken te blijven worden, en mee een rol op te kunnen nemen in het verder uitbouwen van onze samenleving.

Echte inspraak en participatie realiseren, veronderstelt een beleid dat kansen biedt en een klimaat schept waarin de burger zo breed mogelijk betrokken wordt bij het uitdenken en opzetten van beleid. En vooral: een beleid dat daarbij ook op maat van burgers in een maatschappelijk kwetsbare situatie werkt.

De coronacrisis heeft nog maar eens het belang aangetoond van de aandacht voor ouderen in dat verhaal. Met daarin aandacht voor de vele ouderen in de rol van actieve schakel, die een onmisbare kracht zijn voor het uitbouwen van zorgzame buurten en sterke gemeenschappen, zeker in tijden van sociaal isolement en vereenzaming. Maar ook met het oog op de noden van ouderen in een kwetsbare situatie. Een groep die al te vaak het gevoel had weinig stem te krijgen doorheen die lange en moeilijke periode. Zij verdienen een structurele stem, ook op lokaal niveau.

In dit advies op eigen initiatief vraagt de Vlaamse Ouderenraad aandacht voor het waarborgen van de inspraak en participatie van ouderen in het lokaal ouderenbeleid en het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse Ouderenraad baseert zicht hiervoor op bezorgde signalen van op het terrein over de lopende verandertrajecten in het lokale participatiebeleid.

2. Het waarborgen van lokale ouderenbeleidsparticipatie

2.1. Evaluatie decretale kaders

In 2012 werd het decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen goedgekeurd. Dit decreet verving het gelijknamige decreet uit 2004, en betekende vooral in de ondersteuning van het inclusief lokaal ouderenbeleid een grote kentering. Het lokale luik in het oorspronkelijk decreet was immers nooit in uitvoering gebracht, zowel om financiële redenen als met oog op de afbouw van de planlast voor lokale besturen.

Het vorige decreet vroeg lokale besturen te voorzien in onder meer een driejaarlijks lokaal ouderenbeleidsplan, bijhorende voortgangsrapportering, een schepen voor ouderenbeleid, een ouderenbeleidscoördinator, een lokale ouderenraad en financiering van lokale verenigingen, als voorwaarde voor financiële ondersteuning vanuit Vlaanderen (dit kreeg evenwel nooit uitvoeringsbesluiten). In het nieuwe decreet werd de vrijheid over de uitbouw van het inclusief lokaal ouderenbeleid met dit nieuwe decreet voortaan expliciet in de handen van de lokale besturen zelf

gelegd. Daarbij zou voortaan ondersteuning geboden worden door één of meerdere partnerorganisaties, die daar zowel lokale besturen als ouderen begeleiding bij zouden bieden. De VVSG en de Vlaamse Ouderenraad nemen deze rol op.

Op initiatief van het Vlaams Parlement werd bij de goedkeuring van het decreet **artikel 10** ingevoegdⁱ, dat de Vlaamse Regering de opdracht geeft om uiterlijk tegen het einde van het derde jaar na de inwerkingtreding van dit decreet een **evaluatie** op te maken over de wijze waarop de lokale besturen een lokaal inclusief ouderenbeleid realiseren en daarin de participatie van de ouderen waarborgen. De vrees bestond immers dat het schrappen van de bestaande bepalingen ertoe zou kunnen leiden dat de beleidsparticipatie van ouderen en een sterk lokaal ouderenbeleid op termijn naar de achtergrond verdwijnen. Aan dit artikel werd tot op heden **geen gevolg** gegeven.

Sinds de aanvang van de nieuwe lokale legislatuur in het najaar van 2018, is er lokaal veel in beweging. In het kader van het decreet lokaal bestuur hebben de lokale besturen de opdracht om een **lokaal participatiereglement** op te maken, wat heel wat lokale besturen aanzet om hun participatiebeleid ingrijpend te herdenken. De vraag is evenwel of dat in elke gemeente vanuit een sterk onderbouwde participatievisie gebeurt, onder meer met oog op de participatie van kwetsbare bevolkingsgroepen.

Het nieuwe decreet lokaal sociaal beleid stelt immers dat lokale besturen bij de inspraak van burgers in het lokaal sociaal beleid rekening moet houden met de meest **kwetsbare burgers**, en daarbij participatiemethodieken moet aanwenden die **afgestemd zijn op de doelgroep**ⁱⁱ. De bijhorende omzendbrief legt daarbij bijzonder accent op mensen in armoede en ouderen.

De Vlaamse Ouderenraad stelt zich de vraag hoe dat maatwerk rond doelgroepen zijn weerslag vindt in de nieuwe participatiereglementen en in de praktijk op het terrein. Hoewel er in heel wat gemeenten een dynamiek leeft die tot nieuwe inspraakorganen en innovatie binnen bestaande inspraakkanalen leidt, komen er ook andere signalen: over gemeenten waar dit besluitvormingsproces niet participatief verloopt, en over gemeenten waar goed functionerende ouderenraden ontbonden worden of geïntegreerd worden in nieuwe structuren waarin ouderen de sterkte van hun participatie zien afnemen.

Bij de recente [barometerbevraging](#) van de Vlaamse Ouderenraad gaven **slechts 1 op 3** ouderenraden aan dat zij betrokken werden bij de opmaak van het participatiereglement in hun gemeente. Daarnaast werd ruim 1 op 4 ouderenraden niet betrokken bij de opmaak van de meerjarenplanning van de gemeente.

Gezien de dynamiek op het terrein, lijkt het de Vlaamse Ouderenraad aangewezen om in deze legislatuur **uitvoering te geven aan artikel 10** uit het decreet op het inclusief ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen, eventueel als onderdeel van een ruimere evaluatie van de realisatie van artikel 5 uit het decreet lokaal sociaal beleid. Deze opdracht kan toegekend worden aan het

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, eventueel met toekenning van een onderzoeksopdracht aan het Steunpunt voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

2.2. Inspraak vanuit doelgroeperspectief

De vraag is natuurlijk welke toetssteen daarbij gebruikt dient te worden. Als niveau dat het dichtst bij de burger staat, staan lokale besturen voor de uitdaging om hun gemeente uit te bouwen tot een inclusieve omgeving, waarin elke burger kwaliteitsvol kan leven en volwaardig deel kan hebben in de lokale gemeenschap. Dat brengt vraagstukken met zich mee die vaak een ruimere, doelgroepoverschrijdende impact hebben.

Maar net in die ruimere uitdagingen ligt vaak een belangrijke rol voor **doelgroepgerichte afstemming** weggelegd. Denk bijvoorbeeld aan de impact van klimaatmaatregelen op mensen met een laag inkomen. Aan de impact van digitalisering op wie digitaal niet 'mee' is. Of aan de impact van doorgedreven combimobiliteit op wie minder mobiel is. Stuk voor stuk gaat het hier niet om categoriale beleidsdossiers, maar om bredere verhalen die heel de bevolking raken, vaak in positieve zin. En toch is duidelijk dat net in deze dossiers de dialoog met wie maatschappelijk kwetsbaarder is van belang is om te zorgen dat niemand achterop raakt, of sterker uitgesloten wordt. Om te zorgen dat wie extra aandacht nodig heeft in dat bredere verhaal, die aandacht effectief krijgt. Het voeren van een **inclusief lokaal beleid**, waarbij de behoeften en eigenheden van diverse doelgroepen meegenomen worden in het gevoerde beleid, is dan ook een cruciale hefboom tot zo'n inclusieve en zorgzame samenleving.

Een **sterk participatiebeleid** capteert die noden en eigenheden. Het benut actief engagement en capaciteiten bij de burgers, maar betreft ook gericht wie minder mondig is, wie minder capaciteit heeft om zich te organiseren, en wie zich in een kwetsbare situatie bevindt. Net op deze doelgroepen kan generiek beleid een afwijkende impact hebben, en bepaalde noden of kwetsbaarheden versterken.

Voor de Vlaamse Ouderenraad bestaat een sterk doelgroepgericht participatiebeleid uit de inzet van participatievormen die:

- het **perspectief** van ouderen, hun inzichten en ervaringsdeskundigheid binnenbrengen in het lokale beleidsvormingsproces;
- de mogelijkheid bieden om niet enkel op vraag, maar **ook op eigen initiatief** signalen en voorstellen over te maken aan het lokaal bestuur, over domeinen heen;
- een **brede en diverse waaier** van ouderen en ouderenverenigingen betrekken;
- een platform bieden voor onderlinge **uitwisseling en reflectie** binnen de doelgroep;
- gecombineerd worden met specifieke acties om het perspectief van ouderen die **moeilijker te betrekken zijn** mee te capteren;

- continuïteit verzekeren, zodat de deelnemers **inzichten en ervaring** kunnen opbouwen, en vertrouwd raken met inspraak als proces van uitwisseling, samenwerking en cocreatie;
- betrokkenheid en participatie mogelijk maken in de **verschillende fasen van het beleidsvormingsproces**, van voorstel tot evaluatie;
- het mogelijk maken om te **participeren in de uitvoering** en realisatie van het beleid;
- zowel **tijdelijk** als **langdurig engagement** valoriseren en een plaats geven;
- een duidelijk herkenbaar **aanspreekpunt** creëren voor ouderen, ouderenverenigingen en andere actoren in de gemeente;
- **transparant** zijn voor de burger;
- de doorstroming van signalen en ervaringen naar **bovenlokale niveaus** mogelijk maken.

Het spreekt voor zich dat we deze doelgroepgerichte aanpak zien als onderdeel van een ruimer participatiebeleid, dat zowel rond concrete dossiers als op sleutelmomenten in lokale besluitvorming burgers zo breed mogelijk betreft, van planning tot realisatie en evaluatie, en tegelijk inspeelt op initiatief van onderuit.

De Vlaamse Ouderenraad vraagt om **kwaliteitscriteria rond doelgroepgerichte inspraak** te integreren in het decreet lokaal sociaal beleid en/of het decreet op het inclusief ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen. Dit om de nodige waarborgen tot kwaliteitsvolle inspraak in te bouwen, zonder afbreuk te doen aan de lokale autonomie in de wijze van realisatie. Bovenstaande principes kunnen daarbij richtinggevend zijn, eventueel verder verfijnd op basis van de resultaten van de evaluatie in lijn met artikel 10 van het decreet op het inclusief ouderenbeleid.

3. Advies

Met oog op het waarborgen en versterken van de inspraak van ouderen op lokaal niveau, vraagt de Vlaamse Ouderenraad om volgende acties te voorzien in het Vlaams ouderenbeleidsplan:

- een **evaluatie** van de wijze waarop de lokale besturen een lokaal inclusief ouderenbeleid realiseren en daarin de participatie van de ouderen waarborgen, in lijn met artikel 10 van het decreet op het inclusief ouderenbeleid, eventueel als onderdeel van een ruimere evaluatie van artikel 5 uit het decreet lokaal sociaal beleid;
- op basis daarvan richtinggevend **kwaliteitscriteria** voor doelgroepenparticipatie op te nemen in het betreffende decretale kader (decreet inclusief ouderenbeleid of decreet lokaal sociaal beleid).

Eindnoten

ⁱ Decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen:

Art. 10. De Vlaamse Regering maakt uiterlijk tegen het einde van het derde jaar na de inwerkingtreding van dit decreet een evaluatie over de wijze waarop de lokale besturen een lokaal inclusief ouderenbeleid realiseren en daarin de participatie van de ouderen waarborgen.

ⁱⁱ Decreet betreffende het lokaal sociaal beleid:

Art. 5. § 1. Het beleid dat het lokaal bestuur voert inzake betrokkenheid en inspraak van burgers houdt in het kader van het lokaal sociaal beleid rekening met de meest kwetsbare burgers met inachtnaam van participatiemethodieken die afgestemd zijn op de doelgroep.

§ 2. Het lokaal bestuur betreft de lokale actoren bij de voorbereiding, monitoring en bijsturing van het lokaal sociaal beleid.